

"Migrants, una realitat a la llum de la fe"

Ara ja són anys els que em separen de la tragèdia de la frontera sud, entre l'Àfrica i Europa, entre el Marroc i Espanya.

Ara no treuen el cap a la meua vida per la porta de casa sinó des de les notícies dels mitjans de comunicació.

Continuo preocupant-me per ells, treballant per a ells, però ja no veig els seus rostres, i ara he d'imaginar com els veia abans.

Tot i així, darrere de les paraules, encara que només siguin les d'una reflexió feta lluny de la frontera, encara que només siguin paraules extretes de documents de l'Església, darrere d'aquestes paraules hi son sempre ells, elles, els emigrants, els últims, els ignorats, els vexats, els esclavitzats, els despullats, els mig-morts de tots els camins, els morts¹.

Començaré aquesta reflexió amb una referència a l' *Exhortació Apostòlica «Christus vivit»*², dirigida pel Papa Francesc "als joves i a tot el poble de Déu", en la qual hi ha un apartat que porta per títol: *Els migrants com a paradigma del nostre temps* (CV 91-94).

Seguirà una referència al «*Missatge del Sant Pare Francesc per a la Jornada Mundial del Migrant i del Refugiat 2019*» (=JMMR), missatge que porta per títol: "No es tracta només de migrants"³.

I ens aturarem en les indicacions que sobre els emigrants ens deixa la Carta encíclica «*Fratelli tutti*» sobre la fraternitat i l'amistat social, una proposta de fraternitat feta "des de conviccions cristianes però oberta al diàleg amb totes les persones de bona voluntat"⁴.

D'aquests documents he de dir aquí el que en altres ocasions he dit dels evangelis: no és el mateix llegir-los en una catedral que llegir-los en una pastera; no és el mateix llegir-los sota la llum serena de les nostres esglésies que en la foscor inquietant dels espais de l'emigració; no és el mateix llegir-los en terra ferma que llegir-los agafat a una armilla salvavides enmig d'un mar hostil en el qual t'han deixat sol amb la mort. No és el mateix. Mai serà el mateix.

Aquí farem la lectura en el nostre espai habitual: *terra ferma*.

Tot i així, ens trobem amb una paradoxa assossegada: aquesta lectura només pot ser significativa per als qui la facin des de "la seva pastera", des d'una vida que s'hagi enfrontat ja a la dura experiència de la sotsobra.

---

¹ Durant aquest darrer estiu, només entre les Illes Canàries i l'Àfrica hi ha hagut una mitjana de 7 morts per dia.

² *Exhortació apostòlica «Christus vivit»* (= CV), del Papa Francesc. Loreto, al costat del Santuari de la Santa Casa, 25 de març, Solemnitat de l'Anunciació del Senyor, de l'any 2019, setè del pontificat.

³ La Jornada es va celebrar el 29 de setembre de 2019. El missatge s'havia fet públic el mes de maig.

⁴ *Carta encíclica «Fratelli tutti»* (= FT), del Papa Francesc, sobre la fraternitat i l'amistat social. 3 d'octubre de l'any 2020.

"Viu Crist, esperança nostra":

Són les primeres paraules de la nostra lectura.

Considerades en si mateixes, al marge de circumstàncies subjectives, aquestes paraules poden evocar una estrofa que és familiar per als qui cada any celebrem l'Eucaristia en la Pasqua del Senyor: "*Ressuscità de veres el meu amor i la meva esperança!*"⁵

Podem afegir que allà on la *Seqüència* litúrgica diu de *Crist ressuscitat*: "*la meva esperança*", la salutació apostòlica diu: "*Crist Jesús, la nostra esperança*"⁶.

D'on es pot raonablement deduir que, per als cristians, Crist, a més de ser el camí pel qual anem⁷, és la meta cap a la qual caminem, és la vida que *esperem* assolir, és *l'objecte de la nostra esperança*.

Però alguna cosa ens diu que *aquesta esperança* –que és Crist- no serà possible si el lector, encara que creient, es troba "*instal·lat*" en el present, en el seu benestar, en el seu món, "*en la seva terra ferma*".

No hi ha lloc per *a aquesta esperança* després de l'enganyosa seguretat dels nostres graners replets de "*béns per a molts anys*", després de l'egoista programa del "*jeu-te, menja, beu y dona't a la bona vida*".

No hi ha lloc per *a aquesta esperança* després de l'enganyosa seguretat dels nostres fossats, les nostres concertines, la nostra tecnologia, el nostre benestar, els nostres diners.

Res significarà el nom de Jesús per als qui no hagin experimentat la necessitat de ser salvats –la necessitat de veure, d'escoltar, de caminar, de parlar, de ser sanats... de ser alliberats, de saciar la fam de pa, de justícia, de pau...-.

I res seria possible –tampoc trobaríem lloc per a l'esperança- si per a nosaltres Crist Jesús fos només una figura del passat, un record –tot l'entranyable que es vulgui-, una nostàlgia –encara que fos nostàlgia d'allò més agermanat que es pugui imaginar-, un més entre els morts: L'esperança no seria possible si Crist Jesús no hagués ressuscitat.

Dit d'una altra manera: les paraules del Papa Francesc res significaran *si no les llegeix un pobre i si aquest pobre no les llegeix amb fe*.

Quan diem: "*Viu Crist, esperança nostra*", no mirem enrere sinó endavant; no mirem al passat sinó al futur; no ens tanquem en el que l'home ha conegut de si mateix – la necessitat, la fragilitat, la mort-, sinó que ens obrim al que hem cregut de Déu.

A la pastera de la nostra vida la pobresa és l'evident. I, perquè Crist Jesús sigui el nom de la nostra esperança, només necessitem l'ajuda de la fe.

*"Viu Crist, esperança nostra... Tot el que Ell toca es torna jove, es fa nou, s'omple de vida. Llavors, les primeres paraules que vull dirigir a cadascun dels joves cristians són: Ell viu i et vol viu!"*⁸

No sé quants joves cristians hauran llegit a terra ferma aquestes paraules.

No sé quina empremta aquest pensament hagi pogut deixar en l'ànim de cadascun d'ells.

---

⁵ Seqüència per al Diumenge de Resurrecció; missa del dia: «*Què has vist de camí, Maria, al matí?*» «*Al meu Senyor gloriós, la tomba abandonada, els àngels testimonis, sudaris i mortalla. Va ressuscitar de veres el meu amor i la meva esperança!*».

⁶ 1 Tim 1, 1: "*Pau, apòstol de Crist Jesús per mandat de Déu, Salvador nostre, i de Crist Jesús, esperança nostra*".

⁷ Cf. Jn 14, 6.

⁸ CV, 1.

Però intentaré endevinar el que les paraules del Papa Francesc podrien significar per a cadascun dels migrants que van desaparèixer –van perdre- al Mediterrani durant els dos últims anys⁹.

Llegides *al marge de la fe*, les de l'Exhortació serien paraules buides de significat, si no entraven directament en el gènere del sarcasme.

Des de la fe, aquestes paraules es converteixen en confessió d'una certesa, són afirmació de la vida davant l'amenaça de la mort, són un crit de victòria davant el poder dels opressors.

"*Ell viu i et vol viu!*": és una manera de dir que Crist Jesús està de la teva part i, amb Ell, la teva vida mai es perdrà.

"*Ell viu i et vol viu!*": Ell a la teva barca, Ell en tu, i tu en Ell. Ell en la teva vida i tu en seva. Ell en la teva carn i tu en el seu esperit. "*Ell és en tu, Ell està amb tu i mai se'n va*"¹⁰.

Tot i que un cristià mira sempre al futur com a temps de realització plena del que ara esperem, els verbs de la nostra fe es conjuguen necessàriament en temps present, ja que és ara quan som pobres, és ara quan la barqueta amenaça d'enfonsar-se, és ara l'hora de Déu en la nostra vida, és ara quan la mort exhibeix el seu braç i dobla el nostre.

Per a la fe, fins i tot els verbs de futur es conjuguen en present:

"*Per més que t'allunyis, allà hi ha el Ressuscitat, cridant-te i esperant-te per tornar a començar. Quan et sentis esvaït per la tristesa, els renecs, les pors els dubtes o els fracassos, **Ell hi serà** per tornar-te la força i l'esperança*"¹¹.

Qualsevol entén que aquesta lletania de frustracions que ens fan vells encara sense ser-ho –tristesa, renecs, pors, dubtes, fracassos-, enumera situacions per les quals els emigrants no passen una o altra vegada sinó que semblen instal·lats en elles.

Emigrants i creients som caminants darrere una esperança.

No es creu sense emigrar. No s'emigra sense creure.

No es creu sense cridar perquè Un altre ens doni una mà. No s'emigra sense cridar perquè la necessitat ens constreny i ens empeny a sortir.

Emigrants i creients fem nostre el vell salm:

"*Que pugi a Déu el meu clam, que pugi a Déu i que ell m'escolti.
Et cerco, Senyor, en dies de perill, i a les nits no em canso d'alçar les
mans a tu, però la meva ànima no troba consol*" (Sal 76 BCI).

Emigrants i creients cridem i sortim, perquè guardem en la memòria records que fan possible l'esperança, i l'esperança ens dona força fins i tot per morir.

Migrants i condició originària de la fe:

Per primera vegada des de fa molts anys, em trobo parlant d'emigrants, i fent-ho, no des dels camins d'una tragèdia, sinó des dels paràgrafs d'uns documents –coses que porta el fet de ser "emèrit"-.

Llavors he de recordar que migrant no és un concepte sobre el qual discórrer sinó una carn de la qual hem d'ocupar-nos, per la qual hem de preocupar-nos, amb la qual hem de solidaritzar-nos.

El poble dels que emigren, aquesta carn afligida en camí cap a una esperança, aquests homes i dones que busquen oportunitats per a ells i per a les seves famílies, que somien amb un futur millor, i que volen crear les condicions perquè es faci realitat,

---

⁹ "Segons xifres del projecte *Missing Migrants de l'Organització Internacional per a les Migracions (OIM)*, el nombre de morts durant l'any 2019 es va elevar a 1200. Segons la mateixa font, fins al mes de novembre de 2020, havien mort al Mediterrani 945 persones.

¹⁰ CV, 2.

¹¹ CV, 2.

aquesta humanitat "ens recorda la condició originària de la fe, o sigui la de ser forasters i pelegrins a la terra"¹².

La peripècia de l'emigrant és una paràbola plena de suggeriments perquè ens endinsem en la peripècia humana, espiritual, vocacional, del creient.

En què s'assemblen vida cristiana i humanitat migrant?

Podríem començar aquest comentari com comencen tantes paràboles de Jesús en els evangelis sinòptics. On ell diu: "El regne dels cels s'assembla a"; nosaltres podem dir: "La vida cristiana s'assembla a".

La vida cristiana s'assembla a la humanitat migrant:

Perquè els cristians som un poble «**a la recerca d'una ciutat futura**».

Perquè l'hàbitat natural dels «**que busquen**» són els camins dels pobres, dels sense papers, dels sense drets, dels últims¹³.

El que a l'Exhortació Apostòlica permet relacionar migrants i creients és la condició, comuna a uns i altres, de "forasters a la terra i pelegrins".

La primera carta de Pere està dirigida "...als forasters a la diàspora: al Pont, Galàcia, Capadòcia..."¹⁴; i, "com a forasters i emigrants" que eren, l'autor de la carta els recomana: "apartar-vos dels desigs terrenals que combaten contra vosaltres..."¹⁵.

Caldrà fer, però, discerniment del significat que s'ha de donar a les paraules "foraster" i "emigrant", doncs amb la mateixa naturalitat que, d'aquests cristians dispersos, es diu que eren "**forasters i emigrants**", als cristians d'Efes se'ls diu: "aleshores éreu lluny, però ara la sang del Crist us ha apropiat. Ell és la nostra pau. De dos pobles n'ha fet un de sol, destruint el mur que els separava i abolint amb el seu propi cos allò que els feia enemics... Per Ell, uns i altres, units en un sol Esperit, tenim accés al Pare. Ara doncs, **ja no sou estrangers o forasters, sinó ciutadans del poble sant i membres de la família de Déu**"¹⁶.

Però assumint en tota la seva veritat aquest "**ja no sou estrangers ni forasters**", no podem oblidar, però, que tots estem **en camí** cap a la consumació de la història, cap a la manifestació plena del regne de Déu, i que a tots els batejats en Crist ens concerneix la crida a "**sortir a la missió**", com Abraham, com Maria de Natzaret, com Jesús de Natzaret¹⁷.

I això estableix entre migrants i cristians noves i sorprenents semblances.

Paradoxes de l'Esperit: **ja no som estrangers ni forasters**, però **som sempre gent del camí**, ja que som enviats, pobres als pobres, per portar-los la bona notícia del regne de Déu.

Migrants, però no només migrants:

En el Missatge del Papa Francesc per a la JMMR, la paraula "**migrants**" evoca "**conflictes violents i autèntiques guerres, injustícies i discriminacions, desequilibris econòmics i socials**", dels quals "**són els pobres i els desfavorits els qui més pateixen les conseqüències**".

---

¹² CV 91. En el text hi ha una cita implícita de Heb 11, 13: "En la fe van morir tots aquests, sense haver rebut les promeses, sinó veient-les i saludant-les de lluny, confessant que eren hostes i pelegrins a la terra".

¹³ Aquí es pot introduir la meua reflexió «**¡Boza, boza, boza!**», publicada a Vida Religiosa (vegeu ANNEX I).

¹⁴ Cf. 1 Pe 1, 1.(BCI)

¹⁵ Cf. 1 Pe 2, 11.(BCI)

¹⁶ Ef 2, 13-14. 18-19.(BCI)

¹⁷ Aquí es pot introduir la meua reflexió «**Des de quina experiència de Déu "surt" a la missió la vida religiosa**» (vegeu ANNEX II).

Una mirada a les "*societats econòmicament més avançades*" és suficient per detectar el "*marcat individualisme que desenvolupen en el seu si*", individualisme que, "*combinat amb la mentalitat utilitarista, i multiplicat per la xarxa mediàtica, produeix la «globalització de la indiferència»*".

Tal vegada convingui subratllar que és precisament en les societats més avançades –en les societats riques- on es globalitza la indiferència davant el sofriment dels pobres –de migrants, refugiats, desplaçats, víctimes de tràfic-, una indiferència que és condició indispensable perquè, sense fer-nos preguntes, sense remordiment, en bona consciència, puguem excloure del nostre banquet aquesta humanitat pobra, més encara, puguem demonitzar-la fent-la responsable dels mals socials, marginar-la, descartar-la, excloure-la i oblidar-la.

Els pobres són l'evidència de "*el difícil –l'impossible- que és per a un ric entrar al regne dels cels*".

I ells –*la seva sola presència*-, representen "*una invitació a recuperar algunes dimensions essencials de la nostra existència cristiana i de la nostra humanitat*".

Encara que es tractés només de migrants, es tractaria sempre dels destinataris de l'evangeli, els estimats de Déu a qui el Fill, ungit per l'Esperit Sant, va ser enviat com a bona notícia.

Encara que es tractés només de migrants, es tractaria sempre del món de Jesús, dels preferits de Jesús, dels "*proïsmes*" que, abandonats al marge dels camins de la vida, –fora també de la vida religiosa del poble d'Israel-, Jesús va sortir a buscar i a salvar.

Però "*no es tracta només de migrants*": Es tracta també de nosaltres.

1.- Es tracta de les nostres pors.

Pors que han estat cultivades, induïdes, pors que són interessades...

En el seu *Missatge*, el Papa mostra comprensió amb aquestes pors, i escriu que "*el temor és legítim, també perquè falta preparació per a aquesta trobada*".

Però s'ha fet necessari, urgent, apressant, denunciar els manipuladors que s'han endut el llenguatge per socialitzar la por i, des de la por, l'odi al migrant; s'ha fet necessari, urgent, apressant alertar els incauts que acaben per utilitzar aquest llenguatge sense adonar-se que, amb això, estan empenyent a la mort milers d'innocents¹⁸.

He vist i escoltat informadors ¿cristians? –COPE, TRECE TV- buscar interessadament l'associació entre crim comès i condició d'estranger dels qui els cometem.

He vist i escoltat germans meus que no saben parlar d'emigrants sense recordar que entre ells hi ha màfies, com si les màfies fossin fruit natural de l'arbre de les migracions –quan fins i tot els ignorants sabem que les màfies són fills naturals dels Governos-.

He vist i escoltat representants de Governos i informadors que, en referir-se als emigrants els atribueixen comportaments violents, organització militar, estratègies per causar dany a les forces de l'ordre... I aquests mateixos capdavanters interessats obliden acuradament que són els emigrants els qui pateixen violències sense fi, els qui compten a milers els seus morts, violències i morts que nosaltres podríem evitar, si no és que érem nosaltres els qui directament les causàvem.

És gairebé un míting donar una informació sobre emigrants que no s'hi refereixi com a *irregulars, il·legals, sense papers*... i no els presenti com un *perill*, una *amença* per a la seguretat dels bons ciutadans.

---

¹⁸ Per això «en alguns països d'arribada, els fenòmens migratoris susciten *alarma i por*, sovint fomentats i explotats amb finalitats polítiques. Es difon així una mentalitat xenòfoba, de gent tancada i replegada sobre si mateixa»: FT, 39.

Així, en la consciència col·lectiva, s'indueix la idea que els emigrants no són pobres que intenten saltar unes tanques frontereres, sinó que són delinqüents que les "*assalten*", "*ens assalten*"; els emigrants no intenten travessar una frontera: "*ens envaeixen*"; no són homes, dones i nens a la recerca de pa: són un "*exèrcit*", una "*onada*", una "*allau*"... un *mal*, tant més temut com més indefinit.

És veritat, no es tracta només de migrants: es tracta de nosaltres, de la nostra frivolitat, de la nostra "*decadència moral*", de la nostra degradació a la categoria d'*éssers intolerants, tancats i potser, sense adonar-nos-en, fins i tot racistes*" –el Papa ha mesurat les paraules en una forma que jo puc dispensar-me de fer-.

I ho diré així: "*no es tracta només de migrants*"; es tracta de nosaltres, de la nostra degradació des de la condició de fills de Déu, que se suposa ens fa germans de tots, a la condició d'amos esclavistes sense Déu i sense germans.

2.- Es tracta de la nostra fidelitat al mandat de l'amor.

"*No es tracta només de migrants*": es tracta de nosaltres, del nostre perfil humà, de la nostra identitat cristiana; el que està en joc és la nostra pertinença al regne de Déu, la nostra fidelitat a l'Evangeli.

Es tracta de fidelitat a l'essencial de la nostra vida, al mandat de l'amor, a l'Evangeli del regne de Déu.

Es tracta de donar a qui no pot correspondre d'estimar a qui ni tan sols coneixem, de semblar-nos en alguna cosa a Crist Jesús que ens va estimar a fons perdut, a vida perduda, a tot perdut.

"*No es tracta només de migrants*": Es tracta d'evitar-nos als qui ens diem cristians l'escàndol d'oferir culte a Déu i, alhora, menysprear-lo en els seus fills; es tracta d'evitar-nos un dia la vergonya de ser condemnats per necis davant del tribunal del Rei a qui en la nostra vida '*cristiana*' hem ignorat i maltractat.

Amb la qual cosa, "*el que està en joc és –també– el rostre que volem donar-nos com a societat*", i la consideració en què tenim "*el valor de cada vida*".

Alguna cosa em diu que estem passant d'una societat acovardida –una societat que decideix des de la por- a una societat agressiva contra els que són presentats com una amenaça per a ella.

En aquest context s'oblida el "*valor de cada vida*", el valor de tota vida, *la dignitat de tota persona*, i declarem únic el valor de la nostra vida.

Llavors considerem lògic, raonable, raonat, que es posi tota mena d'obstacles a l'arribada d'emigrants, i oblidem que, a l'altra banda de la nostra lògica i dels nostres raonaments hi ha "*vides que s'estripen*", i no només perquè no tenen pa o perquè pateixen el fred, sinó sobretot perquè se'ls ha privat de drets, de futur, d'esperança¹⁹.

Amb la seva mirada, l'emigrant estigmatitza les nostres opcions polítiques, les nostres opcions econòmiques i les nostres pretensions de seguretat.

3.- Es tracta de la nostra "responsabilitat fraterna".

"*No es tracta només de migrants*": es tracta de nosaltres; es tracta del lloc que volem ocupar en la nostra relació amb els altres.

---

¹⁹ Tant des d'alguns règims polítics populistes com des de plantejaments econòmics liberals, se sosté que cal evitar a tota costa l'arribada de persones migrants. Alhora s'argumenta que convé limitar l'ajut als països pobres, de manera que toquin fons i decideixin prendre mesures d'austeritat. No s'adverteix que, darrere d'aquestes afirmacions abstractes difícils de sostenir, *hi ha moltes vides que es trenquen*. Molts escapen de la guerra, de persecucions, de catàstrofes naturals. D'altres, amb tot el dret, «busquen oportunitats per a ells i per a les seves famílies. Somien amb un futur millor i volen crear les condicions perquè es faci realitat»: FT, 37.

Aquest lloc pot ser l'individualisme, la mentalitat utilitarista, la indiferència, la cultura del desplaçament, la marginació, l'exclusió, l'oblit de **la responsabilitat que cadascun de nosaltres té amb els seus germans**²⁰.

Des del principi, la "**responsabilitat fraterna**" s'ha vist amenaçada per l'enveja, per la melancolia del que creiem que ens ha estat arrabassat per l'altre, i matem amb la vana esperança d'aquietar la nostra frustració.

El Papa ens recorda que "*les migracions estan afectades per una pèrdua d'aquest sentit de la responsabilitat fraterna*"; manera, aquesta, molt delicada de dir que la tragèdia en què estan immersos els immigrants pobres té molt a veure amb l'oblit al qual hem relegat la nostra responsabilitat amb ells.

És un contrasentit, un sense sentit, un absurd, però hem aconseguit ser cristians sense ser germans de tots, sense reconèixer-nos família de tots, sense sentir-nos responsables dels nostres germans.

Però no és només qüestió de "responsabilitat fraterna": ho és també d'**humanitat**", paraula el significat de la qual va aquí associat a la idea de "*sensibilitat*", "*compassió*", "*benignitat*", "*tendresa*".

Es tracta de la nostra vocació a ser **humans a** la manera de Jesús de Natzaret.

Es tracta que vegem el món amb ulls de Jesús de Natzaret i sentim amb el cor de Jesús de Natzaret:

*"En veure les multituds se'n compadí, perquè estaven malmenades i abatudes, com ovelles sense pastor"*²¹.

*"Quan desembarcà, veié una gran gentada, se'n compadí i va curar els seus malalts"*²².

Bon Samarità de tota la humanitat va ser Jesús de Natzaret.

La compassió el va acostar a nosaltres, i el va fer el nostre "*proïsme*", el va desviar del seu camí al nostre camí per alleujar-nos, curar-nos, salvar-nos.

I no seria raonable que els qui hem estat assistits amb tant d'amor, deixéssim de donar ajuda als qui trobem abandonats a la vora del camí.

4.- Es tracta de l'Església que hem de ser.

La nostra manera de situar-nos davant l'emigrant deixarà a la vista l'Església que som.

Perquè podem ser Església en exercici de poder, podem pretendre la protecció del poder, podem veure'ns com a senyors de la veritat, superiors als altres; podem creure'ns primers i principals i únics, i aspirar-hi si creiem que hem deixat de ser-ho o ens han privat de ser-ho.

Podem ser Església que veu en l'emigrant, en el diferent, un perill per a la pròpia significació social. Ho he sentit moltes vegades: els emigrants musulmans són una amenaça per a la suposada Europa cristiana, com si el nom de cristià es donés a regions i països i no a persones de fe i a comunitats creients.

Però estem cridats a ser Església en exercici de servei, sense la protecció de cap poder, aspirant sempre a assolir l'últim esglaó de la condició humana, a la qual va baixar

---

²⁰ «Les migracions constituïran un element determinant del futur del món.[42]. Però avui estan afectades per una «pèrdua d'aquest "**sentit de la responsabilitat fraterna**", sobre el qual es basa tota societat civil".[43]. Europa, per exemple, corre seriosos riscos d'anar per aquesta senda. Tanmateix, «inspirant-se en el seu gran patrimoni cultural i religiós, té els instruments necessaris per defensar la centralitat de la persona humana i trobar un just equilibri entre el deure moral de tutelar els drets dels seus ciutadans, d'una banda, i, de l'altra, el de garantir l'assistència i l'acollida dels emigrants: FT, 40.

²¹ Mt 9, 36(BCI).

²² Mt 14, 14.(BCI)

el nostre Déu i Senyor Jesucrist: la condició de petits entre els petits, últims entre els últims.

Aquesta pretensió d'ultimitat, no és per quedar en un lloc atapeït per ser últim – que seria una manera de ser primers en alguna cosa-; busquem ser últims per fer-nos servidors de tots.

Darrere de les paraules de l'encíclica FT reconeixes Crist Jesús, reconeixes al Bon Samarità que, "no va fer ostentació de la seva condició", sinó que, apartant-se del seu camí, baixant fins al fons, fins als últims, es va acostar a l'home malferit i abandonat, i, "tractant-lo amb misericòrdia", el va fer tan proïsme seu que el va cuidar com si fos ell mateix.

Del que es tracta és que nosaltres siguem Església en la qual Crist, Bon Samarità, continuï apartant-se del seu camí per fer-se càrrec dels que han estat abandonats a les cunetes.

Per ser aquesta Església-Bon Samarità no necessitem ser gaires; en tenim prou amb ser Crist.

Per ser Església-Bon Samarità no necessitem ser poderosos; en tenim prou amb estimar.

Per ser Església-Bon Samarità no necessitem afinitats culturals, racials, religioses amb les víctimes; només necessitem la mirada compassiva de Jesús de Natzaret.

No, "*no es tracta només de migrants*": es tracta de nosaltres; es tracta de l'Església que volem ser.

5.- Es tracta del respecte degut a la persona humana.

No es tracta només de migrants, encara que siguin ells l'escàndol que reclama cada dia la nostra atenció.

És qüestió de dignitat humana, de respecte degut a tota persona humana, de drets amb els quals naixem i que tots tenim el deure de respectar, tots, i, amb més responsabilitat, aquells que tenen poder, entengui's aquells que han rebut la missió de vetllar pel bé de tots.

El que vaig a dir temo que no sigui políticament correcte. Ningú us ho dirà. Pot ser, fins i tot, que ningú ho pensi. Però tinc la certesa que aquesta violència que la política, les lleis, el poder, exerceixen a la vista de tots contra els emigrants, és una escola de violència contra els indefensos de la societat, contra els més vulnerables, una escola en la qual aprenen sense esforç els violadors, els que maltracten, els assassins de dones i nens.

El racisme i la xenofòbia que la política, les lleis, el poder, exhibeixen a la vista de tothom, és una escola pública gratuïta en què la societat interioritza sense objeccions racisme i xenofòbia, masclisme i matonisme.

La major escola de violència de gènere és l'Estat.

I els emigrants són memòria permanent d'aquesta violència institucionalitzada.

D'acord amb les manifestacions que es fan davant dels Ajuntaments o dels Parlaments com a senyal de repulsa contra crims terribles que tots repudiem. Però no fingeixin condemnar una violència que vostès practiquen amb nadons, amb nens, amb dones, amb pobres de l'Àfrica negra, violència evitable que vostès, els que exerceixen el poder, tenen el deure d'evitar.

Donin exemple a la societat i prenguin les decisions oportunes perquè als emigrants no els falti què menjar, no els falti què vestir, no els falti un port en el qual ser acollits, no els falti el que exigeix la higiene personal, no els falti un metge si necessiten ser curats.

I el que dic als qui tenen poder de decisió en l'àmbit de la política, m'ho dic abans a mi mateix, els ho dic a les comunitats eclesials que es reuneixen cada diumenge per a l'Eucaristia, els ho dic a les comunitats de consagrades i consagrats a la recerca d'un camí al futur que s'obre davant d'elles, els ho dic a tota la societat: no avançarem un pas en el camí que porta a un món més just si no reclamem en primer lloc per als altres –per als pobres- els drets que exigim que se'ns reconeguin a nosaltres.

Es tracta del respecte degut a la persona, a la seva dignitat, als seus drets.

Aquest respecte ens obliga al discerniment de les nostres responsabilitats polítiques, de les nostres opcions econòmiques, dels nostres criteris morals.

Aquest respecte ens obliga a crear les condicions necessàries perquè tots puguin exercir *el seu dret a no emigrar*²³; però mentre aquestes condicions no es donin, ens correspon respectar el dret de tot ésser humà de trobar un lloc on pugui no solament satisfer les seves necessitats bàsiques i les de la seva família, sinó també realitzar-se integralment com a persona.

Els nostres esforços davant les persones migrants que arriben poden resumir-se en quatre verbs: *acollir, protegir, promoure i integrar*. Perquè «no es tracta de deixar caure des de dalt programes d'assistència social sinó de recórrer junts un camí a través d'aquestes quatre accions, per construir ciutats i països que, alhora que conserven les seves respectives identitats culturals i religioses, estiguin oberts a les diferències i sàpiguen com valorar-les en nom de la fraternitat humana».²⁴

Aquests són els verbs del nostre esforç, del nostre compromís, de la nostra responsabilitat davant les persones migrants: *acollir, protegir, promoure i integrar*. Això és "fer camí amb ells". Aquesta és la nostra manera de donar pa al famolenc, aigua al assetegat, vestit al nu, companyia al qual viu en solitud.

Si algú al meu costat va tenir fam i no li vaig donar menjar, si el Senyor va trucar a la porta de la meua vida i no el vaig obrir, si no vaig acollir-lo, si el vaig veure desvalgut i no vaig protegir-lo, el meu destí serà el dels maleïts.

És obvi que no es tracta només de migrants: es tracta de tota persona humana, també de mi mateix.

Desemmascarar el gran engany:

Els emigrants són l'evidència d'un món injust, cruel, pervers, travessat per una violència institucionalitzada contra els pobres.

Els són les víctimes d'una manera d'entendre la vida, les relacions, el treball, la dignitat de les persones.

L'arbre del coneixement ens ha seduït amb la possibilitat de "*ser com Déu*", de posseir-ho tot, de consumir sense límits.

Hem allargat la mà i hem menjat. Ens hem apoderat del paradís.

Hem omplert de pobres els camins de la terra. Hem matat el nostre germà. I fingim haver trobat la felicitat.

---

²³ Traficants sense escrúpols, sovint vinculats als càrtels de la droga i de les armes, exploten la situació de debilitat dels immigrants, que al llarg del seu viatge amb massa freqüència experimenten la violència, l'explotació de persones, l'abús psicològic i físic, i patiments indescriptibles.[37]. Els que emigren «han de separar-se del seu propi context d'origen i amb freqüència viuen un desarrelament cultural i religiós. La fractura també concerneix les comunitats d'origen, que perden els elements més vigorosos i emprenedors, i les famílies, en particular quan emigra un dels pares o tots dos, deixant els fills al país d'origen.[38]. Per tant, també «*cal reafirmar el dret a no emigrar, és a dir, a tenir les condicions per romandre a la pròpia terra*»: FT, 38.

²⁴ FT, 129.

Sabem que hem estat víctimes del gran engany. Però hem pagat un preu tan alt per la nostra traïció, que ja no som capaços de reconèixer que ens han seduït i enganyat.

I així cometem l'última gran traïció: la de fer creure als pobres que la felicitat es troba en la nostra forma de vida, que el desitjable és posseir, enriquir-se, dominar, consumir...

El desitjable és acollir, respectar, estimar... treballar per un món aixecat sobre els temps del verb donar, un món de germans que se senten solidaris tots de tots...

Els emigrants són una crida de Déu a tornar a la gratuïtat del paradís terrenal.

CONCLUSIÓ

Aquí han quedat ressenyades algunes de les ressonàncies que m'ha deixat la lectura de l' *Exhortació Apostòlica «Christus vivit»*, del *Missatge* del Papa Francesc per a la *Jornada Mundial del Migrant i del Refugiat*, i de la Carta Encíclica *«Fratelli tutti»*.

Confiaré a la brevetat de la "*conclusió*" una intuïció que se m'ha colat en l'ànima amb aires de certesa moral: La sort de l'Església està lligada a la sort dels pobres, a la vida dels pobres, al destí dels pobres.

Només una Església d'últims tindrà la capacitat, la força, la gràcia de sortir sense por als camins del món, de "*buscar els llunyans i arribar als encreuaments dels camins per convidar els exclosos*", de compadir-se, acostar-se i embenar ferides.

Només una Església d'últims té futur.

De l'encíclica Fratelli tutti

El límit de les fronteres

129. Quan el proïme és una persona migrant s'afegeixen desafiaments complexos[109]. És veritat que l'ideal seria evitar les migracions innecessàries i per això el camí és crear als països d'origen la possibilitat efectiva de viure i de créixer amb dignitat, de manera que es puguin trobar allà mateix les condicions per al propi desenvolupament integral. Però mentre no hi hagi seriosos avenços en aquesta línia, ens correspon respectar el dret de tot ésser humà de trobar un lloc on pugui no solament satisfer les seves necessitats bàsiques i les de la seva família, sinó també realitzar-se integralment com a persona. Els nostres esforços davant les persones migrants que arriben poden resumir-se en quatre verbs: acollir, protegir, promoure i integrar. Perquè «no es tracta de deixar caure des de dalt programes d'assistència social sinó de recórrer junts un camí a través d'aquestes quatre accions, per construir ciutats i països que, alhora que conserven les seves respectives identitats culturals i religioses, estiguin oberts a les diferències i sàpiguen com valorar-les en nom de la fraternitat humana»[110].

130. Això implica algunes respostes indispensables, sobretot davant els que escapen de greus crisis humanitàries. Per exemple: incrementar i simplificar la concessió de visats, adoptar programes de patrocini privat i comunitari, obrir corredors humanitaris per als refugiats més vulnerables, oferir un allotjament adequat i decorós, garantir la seguretat personal i l'accés als serveis bàsics, assegurar una adequada assistència consular, el dret a tenir sempre amb si els documents personals d'identitat, un accés equitatiu a la justícia, la possibilitat d'obrir comptes bancaris i la garantia del bàsic per a la subsistència vital, donar-los llibertat de moviment i la possibilitat de treballar, protegir els menors d'edat i assegurar-los l'accés regular a l'educació, preveure programes de custòdia temporal o d'acollida, garantir la llibertat religiosa, promoure la seva inserció social, afavorir la reagrupació familiar i preparar les comunitats locals per als processos integratius [111].

131. Per als qui ja fa temps que han arribat i participen del teixit social, és important aplicar el concepte de "ciudadania", que «es basa en la igualtat de drets i deures sota la protecció dels quals tots gaudeixen de la justícia. Per aquesta raó, cal comprometre'ns per establir en la nostra societat el concepte de *plena ciudadania* i renunciar a l'ús discriminatori de la paraula *minories*, que porta amb si les llavors de sentir-se aïllat i inferior; prepara el terreny per a l'hostilitat i la discòrdia i treu les fites i els drets religiosos i civils d'alguns ciutadans en discriminar-los.[112].

132. Més enllà de les diverses accions indispensables, els Estats no poden desenvolupar pel seu compte solucions adequades «ja que les conseqüències de les opcions de cadascú repercuteixen inevitablement sobre tota la Comunitat internacional». Per tant «les respostes només vindran com a fruit d'un treball comú»[113], gestant una legislació (*governació*) global per a les migracions. De qualsevol manera es necessita «establir plans a mitjà i llarg termini que no es quedin en la simple resposta a una emergència. Han de servir, d'una banda, per ajudar realment a la integració dels emigrants als països d'acollida i, alhora, afavorir el desenvolupament dels països de provinença, amb polítiques solidàries, que no sotmetin

els ajuts a estratègies i pràctiques ideològiques alienes o contràries a les cultures dels pobles a les quals van dirigides.[114].

Les ofrenes recíproques

133. L'arribada de persones diferents, que procedeixen d'un context vital i cultural diferent, esdevé un do, perquè «les històries dels migrants també són històries de trobada entre persones i entre cultures: per a les comunitats i les societats a les quals arriben són una oportunitat d'enriquiment i de desenvolupament humà integral de tots»[115]. Per això «demano especialment als joves que no caiguin a les xarxes dels qui volen enfrontar-los a altres joves que arriben als seus països, fent-los veure com a éssers perillosos i com si no tinguessin la mateixa inalienable dignitat de tot ésser humà»[116].

134. D'altra banda, quan s'acull de cor a la persona diferent, se li permet continuar sent ella mateixa, alhora que se li dona la possibilitat d'un nou desenvolupament. Les cultures diverses, que han gestat la seva riquesa al llarg de segles, han de ser preservades per no empobrir aquest món. Això sense deixar d'estimular-les perquè pugui brotar una cosa nova de si mateixes en la trobada amb altres realitats. No es pot ignorar el risc d'acabar víctimes d'una esclerosi cultural. Per això «tenim necessitat de comunicar-nos, de descobrir les riqueses de cadascú, de valorar el que ens uneix i veure les diferències com a oportunitats de creixement en el respecte de tots. Es necessita un diàleg pacient i confiat, perquè les persones, les famílies i les comunitats puguin transmetre els valors de la seva pròpia cultura i acollir el que hi ha de bo en l'experiència dels altres»[117].

135. Reprendr exemples que vaig esmentar temps enrere: la cultura dels llatins és «un ferment de valors i possibilitats que pot fer molt bé als Estats Units. [...] Una forta immigració sempre acaba marcant i transformant la cultura d'un lloc. A l'Argentina, la forta immigració italiana ha marcat la cultura de la societat, i en l'estil cultural de Buenos Aires es nota molt la presència de al voltant de 200.000 jueus. Els immigrants, si se'ls ajuda a integrar-se, són una benedicció, una riquesa i un nou do que convida una societat a créixer»[118].

136. Ampliant la mirada, amb el Gran Iman Ahmad Al-Tayyeb recordem que «la relació entre Occident i Orient és una necessitat mútua indiscutible, que no pot ser substituïda ni descuidada, de manera que tots dos puguin enriquir-se mútuament a través de l'intercanvi i el diàleg de les cultures. L'Occident podria trobar en la civilització de l'Orient els remeis per a algunes de les seves malalties espirituals i religioses causades per la dominació del materialisme. I l'Orient podria trobar en la civilització de l'Occident molts elements que poden ajudar-lo a salvar-se de la debilitat, la divisió, el conflicte i el declivi científic, tècnic i cultural. És important parar atenció a les diferències religioses, culturals i històriques que són un component essencial en la formació de la personalitat, la cultura i la civilització oriental; i és important consolidar els drets humans generals i comuns, per ajudar a garantir una vida digna per a tots els homes a Orient i a Occident, evitant l'ús de polítiques de doble mesura»[119].

El fecund intercanvi

137. L'ajuda mútua entre països en realitat acaba beneficiant a tots. Un país que progressa des del seu original substrat cultural és un tresor per a tota la humanitat. Necessitem desenvolupar aquesta consciència que avui o ens salvem tots o no se salva

ningú. La pobresa, la decadència, els patiments d'un lloc de la terra són un silenciós caldo de cultiu de problemes que finalment afectaran tot el planeta. Si ens preocupa la desaparició d'algunes espècies, hauria d'obsessionar-nos que en qualsevol lloc hi hagi persones i pobles que no desenvolupin el seu potencial i la seva bellesa pròpia a causa de la pobresa o d'altres límits estructurals. Perquè això acaba empobrint-nos a tots.

138. Si això va ser sempre cert, avui ho és més que mai a causa de la realitat d'un món tan connectat per la globalització. Necessitem que un ordenament mundial jurídic, polític i econòmic «incrementi i orienti la col·laboració internacional cap al desenvolupament solidari de tots els pobles»^[120]. Això finalment beneficiarà tot el planeta, perquè «l'ajut al desenvolupament dels països pobres» implica «creació de riquesa per a tothom»^[121]. Des del punt de vista del desenvolupament integral, això suposa que es concedeixi «també una veu eficaç en les decisions comunes a les nacions més pobres»^[122] i que es procuri «incentivar l'accés al mercat internacional dels països marcats per la pobresa i el subdesenvolupament»^[123].

Gratuitat que acull

139. Malgrat tot, no voldria limitar aquest plantejament a alguna forma d'utilitarisme. Hi ha la gratuïtat. És la capacitat de fer algunes coses perquè sí, perquè són bones en si mateixes, sense esperar cap resultat exitós, sense esperar immediatament alguna cosa a canvi. Això permet acollir l'estranger, encara que de moment no porti un benefici tangible. Però hi ha països que pretenen rebre només els científics o els inversors.

140. Qui no viu la gratuïtat fraterna, converteix la seva existència en un comerç ansiós, està sempre mesurant el que dona i el que rep a canvi. Déu, en canvi, dona gratis, fins al punt que ajuda encara els que no són fidels, i «fa sortir el sol sobre dolents i bons» (Mt 5,45). Per alguna cosa Jesús recomana: «Quan tu facis almoina, mira que la mà esquerra no sàpiga què fa la dreta, perquè el teu gest quedi amagat» (Mt 6,3-4 (BCI)). Hem rebut la vida gratis, no hem pagat per ella. Llavors tots podem donar sense esperar alguna cosa, fer el bé sense exigir-li tant a aquesta persona que un ajuda. És el que Jesús deia als seus deixebles: «...de franc ho heu rebut, doneu-ho també de franc» (Mt 10,8 (BCI)).

141. La veritable qualitat dels diferents països del món es mesura per aquesta capacitat de pensar no només com a país, sinó també com a família humana, i això es prova especialment en les èpoques crítiques. Els nacionalismes tancats expressen en definitiva aquesta incapacitat de gratuïtat, l'error de creure que poden desenvolupar-se al marge de la ruïna dels altres i que tancant-se a la resta estaran més protegits. L'immigrant és vist com un usurpador que no ofereix res. Així, s'arriba a pensar ingènument que els pobres són perillosos o inútils i que els poderosos són generosos benefactors. Només una cultura social i política que incorpori l'acollida gratuïta podrà tenir futur.